

KURATORIUM OŚWIATY W OLSZTYNIE

Działanie I

***PROGRAMY DZIAŁAŃ NAPRAWCZYCH
W SZKOŁACH UZYSKUJĄCYCH
NIESATYSFAKCJONUJĄCE WYNIKI
NA SPRAWDZIANACH I EGZAMINACH
ZEWNĘTRZNYCH***

ROK SZKOLNY 2006/2007

RAPORT

Opracowanie:

Elżbieta Michalska
Karina Laskowska

Olsztyn, lipiec 2007 r.

I. WPROWADZENIE

Działanie było realizowane w roku szkolnym 2006/2007 w ramach nadzoru pedagogicznego pełnionego przez Warmińsko – Mazurskiego Kuratora Oświaty, w związku z niezadowolającymi wynikami uzyskiwanymi przez szkoły na sprawdzianach i egzaminach zewnętrznych. Miało na celu podwyższenie skuteczności kształcenia, szczególnie w szkołach, w których uczniowie uzyskiwali niskie wyniki. Realizowane było w ramach funkcji badająco - oceniającej i funkcji wspomagającej nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez Kuratora Oświaty

Zadaniem objęto 59 szkół podstawowych i gimnazjów w województwie warmińsko – mazurskim, które w ciągu 3 lat (2004, 2005, 2006) uzyskały niesatysfakcjonujące wyniki na sprawdzianach i egzaminach zewnętrznych, czyli w latach 2004 i 2005 znalazły się przynajmniej raz w pierwszym przedziale skali pięciostopniowej, albo w roku 2006 w pierwszym lub drugim staninie. Szkoły te zostały zobowiązane do opracowania i wdrożenia programów działań naprawczych.

Głównym celem działania było doskonalenie procesu kształcenia, podwyższenie jego efektywności.

Cele szczegółowe:

1. Zgromadzenie informacji o jakości planowania i realizowania działań naprawczych w szkołach.
2. Zafunkcjonowanie w szkołach działań naprawczych skutkujących poprawą jakości procesu kształcenia.
3. Podniesienie wyników uczniów na sprawdzianach i egzaminach zewnętrznych.

Działanie wdrażane było zgodnie z następującymi etapami:

- I. Wytypowanie szkół, w których uczniowie uzyskują niskie wyniki na sprawdzianach i egzaminach zewnętrznych, opracowanie przez nie programów działań naprawczych i przesłanie ich do Kuratorium Oświaty, ocena jakości programów w zakresach: planowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja działań naprawczych.
- II. Wdrażanie działań naprawczych w szkołach, wspomaganie szkół realizujących działania naprawcze.

III. Ocena wdrażania programów działań naprawczych, analiza wyników uzyskanych przez uczniów w roku 2007.

W Działaniu uczestniczyli: Kuratorium Oświaty w Olsztynie, wyznaczone przez Kuratora Oświaty szkoły podstawowe i gimnazja, ośrodki doskonalenia nauczycieli, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży oraz właściwe organy prowadzące szkoły.

W wyniku realizacji zadania Kurator Oświaty uzyskał informacje o: szkołach, w których uczniowie osiągnęli niskie wyniki, głównych przyczynach powodujących takie wyniki uczniów na sprawdzianach i egzaminach, trudnościach szkół, organów prowadzących i lokalnych społeczności w zakresie kształtowania lokalnej polityki oświatowej, rodzaju i jakości działań naprawczych i ich skuteczności. Jednocześnie Kurator mógł skierować odpowiednie działania wspomagające do szkół, które najbardziej ich potrzebowały.

Analiza i ocena Działania została dokonana przy uwzględnieniu kryteriów: skuteczności i użyteczności, czyli określenia wpływu zrealizowanych zadań na doskonalenie jakości procesu kształcenia oraz rozpoznania, w jakim stopniu podjęta interwencja przyczyniła się do wdrożenia działań naprawczych zgodnie z potrzebami i założonymi rezultatami.

Wyniki oceny posłużą ukierunkowaniu przyszłych zadań prowadzonych w stosunku do szkół uzyskujących niesatysfakcjonujące wyniki na egzaminach zewnętrznych.

II. REALIZACJA DZIAŁAŃ

HARMONOGRAM ZGODNOŚCI ZADAŃ ZREALIZOWANYCH Z ZADANIAMI ZAPLANOWANYMI

Zgodność realizacji zadań z harmonogramem przedstawia poniższa tabela, w której umieszczono:

- w kolumnie 1 – zaplanowane w harmonogramie zadania,
- w kolumnie 2 – opis działań podjętych w zakresie poszczególnych zadań,
- w kolumnie 3 – uwagi o realizacji zadań, uzasadnienie zmian, ewentualnych korekt dokonanych w trakcie realizacji działań.

Zadania planowane	Działania zrealizowane	Komentarz
1	2	3
Analiza wyników sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych z ostatnich 3 lat	<ul style="list-style-type: none"> - Przeprowadzenie przez koordynatorów Działania i wizytatorów analizy wyników szkół zawartych w raportach OKE z lat 2004, 2005, 2006; - Wytypowanie szkół osiągających niskie wyniki ze sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych (kryteria typowania szkół zostały zawarte w projekcie Działania); - Zestawienie i analiza wyników zgłoszonych szkół pod kątem spełniania kryteriów; - Opracowanie kwestionariusza oceny planowanych przez szkoły działań naprawczych . 	Terminy zostały utrzymane zgodnie z planem
Wydanie wytypowanym szkołom zalecenia o potrzebie opracowania i wdrożenia programów działań naprawczych	<ul style="list-style-type: none"> - Wydanie przez W-M KO zaleceń do szkół wytypowanych przez wizytatorów wraz z informacją do organów prowadzących; - Umieszczenie na stronie internetowej KO opisu Działania I oraz arkusza do oceny jakości planowania działań naprawczych . 	Terminy zostały zachowane zgodnie z planem. 59 szkół otrzymało zalecenie opracowania i wdrożenia programu działań naprawczych, w tym 21 – w rejonie Olsztyn, 15 szkół w Delegaturze w Elblągu, 23 – w Delegaturze w Ełku.
Analiza raportów z wewnętrznego i zewnętrznego mierzenia jakości pracy szkół z poprzednich lat	<ul style="list-style-type: none"> - Przekazanie do koordynatorów raportów z zewnętrznego mierzenia jakości pracy szkół (jeżeli takie mierzenie było prowadzone), do których W-MKO skierował zalecenia dotyczące opracowania programu działań naprawczych; - Przekazanie do koordynatorów raportów z wewnętrznego mierzenia jakości pracy szkół realizujących programy działań naprawczych, sporządzonych przez dyrektorów w ciągu ostatnich 	Ze względu na dużą ilość materiału koordynatorzy nie przeprowadzili analizy raportów. Nastąpiła zmiana w planie – analizę przeprowadzą wizytatorzy opiekujący się daną szkołą, przed rozpoczęciem badania realizacji programu działań naprawczych, czyli w drugiej połowie roku szkolnego.

	3 lat .	
Opracowanie przez szkoły programów działań naprawczych	- Opracowanie przez szkoły programów działań naprawczych.	2 szkoły przysłały program po terminie, 5 szkół przysłało programy ściągnięte ze stron internetowych, pozostałe szkoły wywiązały się z zalecenia.
Sprawdzenie i ocena programów działań naprawczych wg arkusza oceny.	- Sprawdzenie i ocena programów działań naprawczych wg arkusza oceny; - Wysłanie do dyrektorów szkół recenzji programów; - Wysłanie do 5 szkół zaleceń dotyczących ponownego opracowania programów działań naprawczych; - Opracowanie kwestionariusza do prowadzenia badań w szkołach.	Wszystkie przysłane programy działań naprawczych zostały sprawdzone i ocenione zgodnie z arkuszem oceny. Szkoly, które zostały zobowiązane do ponownego opracowania programu, otrzymały dodatkowy termin realizacji zalecenia. (2 z nich zwróciły się z prośbą o wydłużenie terminu)
Podjęcie współpracy z ośrodkami doskonalenia nauczycieli w celu zaplanowania działań wspomagających szkoły	- Podjęcie współpracy z ośrodkami doskonalenia nauczycieli w celu zaplanowania działań wspomagających, w tym: opracowanie tematyki grantu kuratora oświaty w zakresie wspomagania szkół opracowujących programy; omówienie z kierownikiem projektu (konsultant W-M ODN w Olsztynie) zasad pracy moderatorów w szkołach; - Praca moderatorów z radami pedagogicznymi w 25 szkołach (w szkołach wytypowanych przez KO, uzyskujących najniższe wyniki); - Spotkania koordynatorów z kierownikiem projektu w celu monitorowania na bieżąco pracy moderatorów – 4 spotkania.	- Współpraca z W-M ODN w Olsztynie została podjęta w terminie. Kolejne zadania wynikały z projektu grantu oraz analizy bieżących potrzeb. - Wysłanie do 25 szkół informacji z nazwiskiem konsultanta, który udzieli wsparcia w zakresie doskonalenia procesu kształcenia, szczególnie podwyższenia jego skuteczności. - W spotkaniach rady pedagogicznych z moderatorami uczestniczyli wizytatorzy w celu lepszego poznania pracy rady pedagogicznej, szczególnie przyczyn niskich wyników uczniów.

<p>Narady i spotkania z dyrektorami szkół i wizytatorami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Narady z dyrektorami szkół (w rejonie Olsztyn – 8.11.2006 r., w Delegaturze w Ełku – 2.11.2006 r. i w Delegaturze w Elblągu – 7.11.2006 r.) na temat jakości programów działań naprawczych, problemów, nieprawidłowości; - Indywidualne konsultacje z dyrektorami szkół na temat programów; - Narady z wizytatorami w poszczególnych rejonach zorganizowane w celu omówienia jakości planowania w szkołach, najczęściej pojawiających się nieprawidłowościach, trudnościach szkół w zakresie planowania działań; - Indywidualne spotkania Kuratora Oświaty z dyrektorami szkół – do połowy grudnia 39 spotkań. 	<p>Zadania nie zostały wcześniej zaplanowane. Realizacja wynikała z monitorowania przebiegu działań KO oraz potrzeb zgłaszanych przez dyrektorów szkół.</p>
<p>Półroczna analiza wyników działania</p>	<p>Zgromadzenie danych z realizacji Działania, w tym: z obserwacji pracy szkół, analizy dokumentacji, rozmów z moderatorami, wizytatorami, dyrektorami szkół.</p>	<p>Dokonanie wstępnej oceny jakości opracowanych przez szkoły programów działań naprawczych.</p>
<p>Wdrażanie programów działań naprawczych w szkołach. (W 25 szkołach z pomocą moderatorów)</p>	<p>Wszystkie wytypowane szkoły opracowały i wdrożyły programy działań naprawczych</p>	<p>Prowadzono systematyczne spotkania z koordynatorem wspomaganie szkół z W-M ODN oraz indywidualne konsultacje z dyrektorami szkół.</p>
	<p>Przeprowadzenie debat gminnych z udziałem Kuratora Oświaty, dyrektorów szkół, przedstawicieli jst, rodziców, instytucji wspomagających proces edukacyjny w gminach: Zalewo, Miłki, Rychliki, Kozłowo, Olecko.</p>	<p>Niezaplanowane działanie, którego celem było sprawdzenie realizacji nowego typu zadania, jego wpływu na podniesienie jakości procesu edukacyjnego</p>

<p>Badania wdrażania programów prowadzone przez wizytatorów</p>	<p>Badania prowadzone były w drugiej połowie roku szkolnego, w czasie, kiedy można już było poddać ocenie określony etap funkcjonowania programu. Pytania badawcze zostały zorganizowane w dwa rozdziały:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analiza i interpretacja wyników sprawdzianów/egzaminów w latach 2004 – 2006 prowadzona w szkołach. – Programy działań naprawczych wdrażane w szkołach w roku szkolnym 2006/2007. 	<p>Po przeprowadzeniu badania w szkole wizytatorzy przekazali wypełnione <i>Kwestionariusze badania</i> do koordynatora Działania I. Badania w szkołach zostały zakończone do 20 czerwca 2007r.</p>

Ogólnie należy stwierdzić, że proces wdrażania Działania przebiegał zgodnie z ustalonym harmonogramem. Nie zrealizowano, ze względu na dużą ilość materiału, zadania które polegało na analizie raportów z zewnętrznego i wewnętrznego mierzenia jakości pracy szkół uzyskujących niskie wyniki na egzaminach zewnętrznych. Analiza miała zostać przeprowadzona przez koordynatorów Działania równocześnie ze sprawdzeniem i oceną programów działań naprawczych. Zadanie to zostało zrealizowane przez wizytatorów przed rozpoczęciem badania wdrażania programów w szkołach. Każdy wizytator został zobowiązany do przeprowadzenia analizy: programu działań naprawczych opracowanego w danej szkole, wyników oceny jakości programu znajdującej się w *Arkuszu oceny jakości planowania*, raportów z wewnętrznego mierzenia jakości pracy szkoły opracowanych przez dyrektora szkoły, raportów z zewnętrznego mierzenia jakości pracy szkoły, jeżeli było prowadzone w ciągu ostatnich 3 lat.

Zrealizowane zostały natomiast dodatkowe zadania, które wynikały z potrzeb wskazywanych przez dyrektorów szkół i wizytatorów. W związku z potrzebą zorganizowania lepszego przepływu informacji między Kuratorium a dyrektorami opracowującymi programy działań naprawczych, zorganizowane zostały spotkania koordynatorów Działania, wizytatorów i dyrektorów szkół. Narady odbyły się w 3 grupach roboczych: w rejonie Olsztyn, Delegaturze Ełk i Delegaturze Elbląg. Tematyka skupiała się głównie na jakości planowania działań naprawczych, problemów szkół w tym zakresie, nieprawidłowości, które pojawiły się w programach przesłanych do KO w Olsztynie. Równocześnie odbyły się indywidualne spotkania Kuratora Oświaty oraz koordynatorów z dyrektorami szkół. Jakość programów, trudności w planowaniu, najczęściej pojawiające się nieprawidłowości zostały także omówione z wizytatorami. Ponadto podjęto nowego typu zadanie, debaty lokalne, które zostały zorganizowane w gminach, w których położone są szkoły uzyskujące najniższe wyniki kształcenia. W spotkaniach uczestniczyli: dyrektorzy szkół, przedstawiciele Kuratorium Oświaty w Olsztynie, Warmińsko – Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży, radni gminy, wójtowie, burmistrzowie, rodzice oraz przedstawiciele instytucji wspomagających system edukacji.

III. WYNIKI REALIZACJI DZIAŁANIA W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH ETAPÓW DZIAŁANIA.

I. ETAP DZIAŁANIA

Wytypowanie szkół, w których uczniowie uzyskują niskie wyniki na sprawdzianach i egzaminach zewnętrznych, opracowanie przez nie programów działań naprawczych i przesłanie ich do Kuratorium Oświaty, ocena jakości programów w zakresach: planowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja działań naprawczych.

Po dokonaniu analizy wyników uczniów osiągniętych na sprawdzianach i egzaminach zewnętrznych w poszczególnych szkołach w województwie, zgodnie z wyznaczonym kryterium, wytypowano 59 szkół, które zostały zobowiązane do opracowania i wdrożenia programów działań naprawczych. Wszystkie szkoły wywiązały się z tego zadania.

Przesłane do Kuratorium Oświaty programy działań naprawczych zostały sprawdzone i ocenione wg jednolitego *Arkusza oceny*. Podstawę wstępnej oceny jakości planowania stanowiły kryteria: spójność wewnętrzna, poprawność konstrukcji programu oraz adekwatność do sformułowanych wniosków wynikających z interpretacji wyników uczniów.

Szczegółowej analizie były poddane opisy działań naprawczych w następujących kategoriach: uzasadnienie działań, cele programu, zakładane rezultaty, wskaźniki osiągnięcia celów/rezultatów, operacjonalizacja programu, monitorowanie oraz ewaluacja.

Ocena dokonywana była w skali 0 – 1, przy czym:

0 – oznaczało, że dana kategoria nie została spełniona

1 – oznaczało, że dana kategoria została spełniona

Wyniki wstępnej oceny jakości planowania zadań naprawczych w 59 szkołach

LP	KATEGORIA	OCENA	LICZBA SZKÓŁ	%
1	Uzasadnienie działań			
1a	Uzasadnienie zawiera zidentyfikowane potrzeby/problemy działań, na które ma odpowiadać program.	1	32	54
		0	27	46
1b	W uzasadnieniu wskazano związki planowanych działań z sytuacją szkoły, jej wynikami edukacyjnymi, czynnikami kontekstowymi wyników.	1	11	17
		0	48	83

1c	Wystarczająco uzasadniono cele programu.	1	10	17
		0	49	83
2	Cele programu			
2a	Określono cele główne.	1	46	78
		0	13	22
2b	Określono cele szczegółowe.	1	40	68
		0	19	32
2c	Cele szczegółowe są mierzalne, realne, określone/ rzeczowe.	1	13	22
		0	46	78
3	Rezultaty programu			
3a	Określono rezultaty działań.	1	36	61
		0	23	39
3b	Cele bezpośrednie i rezultaty są adekwatne, spójne.	1	17	29
		0	42	71
3c	Określone rezultaty działań wskazują jakich zmian można się spodziewać w wyniku realizacji działań.	1	19	32
		0	40	68
4	Wskaźniki			
4a	Określono wskaźniki osiągnięcia celów szczegółowych	1	22	37
		0	37	63
4b	Określone wskaźniki są adekwatne do celów czyli, pozwolą zmierzyć stopień osiągnięcia celów szczegółowych.	1	6	10
		0	53	90
5	Operacjonalizacja programu			
5a	Opracowano harmonogram działań.	1	42	71

		0	7	29
5b	Zaplanowane zadania/działania przyniosą osiągnięcie celów/rezultatów.	1	9	15
		0	50	85
5c	Zaplanowane zadania/ działania są możliwe do zrealizowania w określonym czasie.	1	24	41
		0	35	59
5d	W planie określono zadania skierowane do uczniów mających trudności edukacyjne.	1	19	32
		0	40	68
5e	W planie uwzględniono działania skierowane do uczniów zdolnych.	1	23	39
		0	36	61
5f	Uwzględniono zadania oddziałujące na czynniki mające wpływ na wyniki kształcenia.	1	8	14
		0	51	86
6	Monitorowanie oraz ewaluacja			
6a	Zaplanowano monitorowanie działań.	1	18	31
		0	41	69
6b	Zaplanowano ewaluację programu/opracowano plan lub projekt ewaluacji.	1	15	25
		0	44	75

Z analizy przesłanych do Kuratorium programów działań naprawczych wynika, że wiele szkół miało problemy związane z zaplanowaniem zadań.

- 32 szkoły zidentyfikowały problemy działań, na które miał odpowiadać program. 11 szkół wskazało związki planowanych działań z sytuacją szkoły, jej wynikami edukacyjnymi i czynnikami kontekstowymi wyników, tyle samo szkół wystarczająco uzasadniło cele programu.

- W zdecydowanej większości szkół opracowano cele główne i cele szczegółowe programu, ale tylko w 13 szkołach sformułowane cele szczegółowe były mierzalne, realne i rzeczowe.
- W ponad połowie programów określono rezultaty działań, natomiast w 17 szkołach cele bezpośrednie i rezultaty były adekwatne i spójne oraz rezultaty działań wskazywały, jakich zmian można się spodziewać w wyniku realizacji działań.
- Mniej niż połowa programów zawierała wskaźniki osiągnięcia celów szczegółowych, w 6 programach wskaźniki były adekwatne do celów, pozwalały zmierzyć stopień osiągnięcia celów szczegółowych.

Większość szkół opracowała harmonogram działań, jednak należy zwrócić uwagę, że tylko w 9 szkołach zaplanowane działania zmierzały do osiągnięcia celów/rezultatów. Oceniono, że w około połowie szkół zaplanowane działania były możliwe do zrealizowania w określonym czasie. W 19 szkołach zaplanowano zadania skierowane do uczniów mających trudności edukacyjne oraz w 23 - do uczniów zdolnych. W 8 programach uwzględniono zadania oddziałujące na czynniki mające wpływ na wyniki kształcenia.

Wszystkie nieprawidłowości zostały wskazane dyrektorom szkół w indywidualnych opiniach dotyczących poszczególnych programów.

Dodatkowo każdy sprawdzony program otrzymał ocenę ogólną, w skali 1-3, gdzie poszczególnym cyfrom została przypisana określona wartość:

- 0 – przewiduje się, że szkoła nie osiągnie większości założonych celów;
- 1 - przewiduje się, że szkoła osiągnie około połowy założonych celów;
- 2 – przewiduje się, że działania szkoły przyniosą osiągnięcie większości celów i rezultatów i odpowiadają na większość zidentyfikowanych potrzeb;
- 3 – przewiduje się, że cele i działania w pełni odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby. Można przewidzieć, że działania spowodują przewidziane rezultaty i osiągnięcie celów.

Wyniki oceny ogólnej programów działań naprawczych opracowanych szkołach

Liczba szkół ogółem	59
Liczba szkół, które otrzymały 3 pkt	4
Liczba szkół, które otrzymały 2 pkt	9
Liczba szkół, które otrzymały 1 pkt	16
Liczba szkół, które otrzymały 0 pkt	30

Jak pokazuje powyższa tabela ponad 50% szkół otrzymało najniższą ogólną ocenę programu. Jedyne w programach 4 szkół zaplanowane cele i działania w pełni odpowiadały na zidentyfikowane potrzeby, a zaprojektowane działania zmierzały do osiągnięcia celów. Te programy były spójne wewnętrznie, logiczne, adekwatne do potrzeb, wskazujące na konkretne zmiany w pracy szkoły.

Szkoły, które otrzymały 0, 1 lub 2 punkty, zostały zobowiązane do dokonania korekty programu z uwzględnieniem uwag zawartych w recenzjach. Poprawione programy sprawdzili i ocenili wizytatorzy w trakcie badania ich wdrażania.

Analiza zebranych informacji wskazuje na to, iż większość szkół, miała duże trudności z opracowaniem spójnego, rzeczowego, logicznego, poprawnego pod względem struktury wewnętrznej programu działań naprawczych, odpowiadającego potrzebom danej szkoły, skutkującego podniesieniem skuteczności kształcenia.

Ponadto ponownej oceny wymagały programy szkół, które przysłały plagiaty przekopiowane z internetu, a w jednym przypadku przesłany do kuratorium dokument został uznany jedynie za materiał mogący służyć do opracowania programu. Szkoły te zostały zobowiązane do opracowania własnych programów i niezwłocznego przesłania ich do kuratorium.

Najczęściej pojawiające się w programach nieprawidłowości:

- zidentyfikowane w szkołach czynniki kontekstowe mające wpływ na wyniki uczniów dotyczyły głównie problemów tkwiących w środowisku, czyli tych, na które szkoła nie ma wpływu; bardzo rzadko szkoły poszukiwały przyczyn w czynnikach pedagogicznych;
- nie wykazywano związków planowanych celów i działań z sytuacją szkoły, jej wynikami edukacyjnymi czy wskazanymi czynnikami kontekstowymi;
- cele szczegółowe były zbyt ogólne, niemierzalne, miały formę raczej deklaracji, powinności, często były niespójne z celami głównymi i zidentyfikowanymi w szkole czynnikami mającymi wpływ na wyniki uczniów;
- planowane działania były niespójne z celami, często należały do obowiązkowych, statutowych lub wynikających z programu nauczania zadań nauczycieli, nie pokazywały zmian w pracy szkoły, w celu podwyższenia wyników uczniów, często nie były skierowane na zidentyfikowane w szkole czynniki kontekstowe;
- nie określano precyzyjnie terminów i adresatów planowanych działań;
- sformułowane wskaźniki nie opisywały stanu pożądanego, zmiany nie ułatwią więc oceny stopnia osiągnięcia zamierzonych celów.

II. ETAP DZIAŁANIA

Wdrażanie działań naprawczych w szkołach, wspomaganie szkół realizujących działania naprawcze.

Wszystkie wytypowane szkoły, objęte Działaniem, wdrożyły programy naprawcze mające na celu podniesienie skuteczności kształcenia.

Dużą pomoc otrzymało 25 szkół o najniższych wynikach, którym Kurator Oświaty zaoferował wsparcie konsultantów Warmińsko - Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli. Moderatorzy pracowali z radami pedagogicznym wspierając je w planowaniu i realizowaniu działań naprawczych. Przeprowadzili oni równocześnie szkolenia nauczycieli w zakresie analizowania i interpretowania wyników egzaminów zewnętrznych.

Praca moderatorów z radami pedagogicznymi nie była jedyną formą wspomagania. Szkoły otrzymały także wsparcie poprzez : osobiste spotkania Warmińsko – Mazurskiego Kuratora Oświaty z dyrektorami, narady w zespołach dyrektorów szkół nt. działań naprawczych, spotkania indywidualne z dyrektorami w celu omówienia trudności w planowaniu i wdrażaniu działań, debaty w gminach na temat osiągnięć edukacyjnych uczniów i możliwości ich podniesienia.

Analiza i ocena wyników pracy moderatorów w wytypowanych szkołach zostały przedstawione w raporcie sporządzonym przez Elżbietę Jermacz, konsultanta Warmińsko – Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie.

III. ETAP DZIAŁANIA

Ocena wdrażania programów działań naprawczych, analiza wyników uzyskanych przez uczniów w roku 2007.

Jednym z elementów Działania było przeprowadzenie badania realizacji programów działań naprawczych w szkołach, w trakcie ich wdrażania w celu pozyskania informacji nt. Czy działania naprawcze wdrażane przez szkoły przyczyniają się do poprawy jakości kształcenia?

Badanie prowadzili wizytatorzy sprawujący nadzór pedagogiczny nad wyznaczonymi szkołami zgodnie z *Kwestionariuszem badania*, opracowanych w Kuratorium Oświaty.

Analizie i ocenie poddane zostały procesy zachodzące w szkołach oraz dynamika wdrażania działań w dwóch wyznaczonych obszarach:

- sposoby analizy i interpretacji wyników sprawdzianów/egzaminów w latach 2004 – 2006 prowadzonej w szkołach, w tym odnalezienie przyczyn niesatysfakcjonujących wyników uzyskiwanych przez uczniów na sprawdzianach/ egzaminach zewnętrznych.
- tryb wdrażania działań naprawczych, ich trafność i adekwatność do rozpoznanych potrzeb i warunków.

Wyboru metod i technik dokonywali wizytatorzy w zależności od specyfiki i warunków badanej szkoły oraz treści i zakresu programu działań naprawczych. Mogli oni stosować m.in.: wywiad indywidualny z dyrektorem szkoły, wywiady indywidualne lub grupowe z nauczycielami, analiza dokumentacji, obserwację pracy szkoły.

Łącznie zbadano programy w 44 szkołach, w tym 23 w szkołach podstawowych i 21 gimnazjach.

Wyniki badania

Ogólnie należy stwierdzić, iż w latach 2004 i 2005 większość badanych szkół prowadziła analizę i interpretację wyników uczniów osiąganych na egzaminach zewnętrznych (w 2004 – 39, co stanowi 89% szkół, w 2005 – 39, co stanowi 89% szkół). W roku 2006 już wszystkie szkoły zrealizowały to zadanie (44 – 100%). Po analizie wyników sprawdzianów/egzaminów z 2006r. wnioski do pracy sformułowano w 42 szkołach (93% szkół)

We wszystkich badanych szkołach rady pedagogiczne zidentyfikowały przyczyny niskich wyników. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Przyczyny pedagogiczne	Liczba wskazań			
	2004	2005	2006	Razem
Uboga oferta zajęć pozalekcyjnych	5	5	11	21
Brak zajęć wyrównawczych	4	6	4	14
Uboga baza tech.- dydaktyczna	8	8	10	26
Zaległości uczniów wyniesione z poprzedniego etapu edukacyjnego	3	3	3	9
Brak diagnozy pedagogicznej „na wejściu”	1	2	4	7
Duża liczba uczniów z orzeczeniami	3	6	7	16
Zła organizacja dowożenia	2	6	3	11

Brak egzaminatorów	18	18	19	55
Brak n-li do pomiaru dydaktycznego	5	11	5	21
Częste zmiany nauczycieli	5	7	5	17
Duża absencja n-li i trudności z organizacją zastępstw	2	5	5	12
Brak wykwalifikowanych n-li, specjalistów	13	11	10	34
Za mało ćwiczeń w rozwiązywaniu testów, brak wewn. testów próbnych	2	2	3	7
Zła organizacja zajęć	7	8	16	31
Brak szkolnego systemu badania osiągnięć uczniów	2	5	4	11
Przejawy niekompetencji lub brak rzetelności n-li w wykonywaniu obowiązków	6	7	6	19
Niedostateczna znajomość standardów egzaminacyjnych	4	1	1	6
Słaba korelacja międzyprzedmiotowa	2	1	2	5
Niski poziom czytelnictwa	0	3	3	6
Klasy łączone	0	1	2	3
Niedoskonały system oceniania	1	0	5	6

Inne przyczyny	Liczba wskazań			
	2004	2005	2006	Razem
Niskie aspiracje i motywacja uczniów do nauki	23	20	24	67
Brak współpracy rodziców ze szkołą	18	24	30	72
Deficyty rozwojowe i niski poziom intelektualny uczniów	5	4	8	17
Zaniedbania środowiskowe	27	21	27	75
Brak podręczników i przyborów szkolnych	4	3	8	15
Nieprzygotowanie uczniów do zajęć	3	2	2	7
Niska frekwencja	8	10	13	31
Ograniczony dostęp do dóbr kultury	3	4	8	15
Duża liczba uczniów dojeżdżających	11	10	11	32
Utrudniony kontakt z poradnią psychologiczno - pedagogiczną	3	2	2	7

Zgromadzone dane, dotyczące odnalezionych przez szkoły przyczyn niskich wyników sprawdzianów/egzaminów, podzielono na dwie, zasadnicze kategorie: przyczyny pedagogiczne oraz inne. Wskazane przez dyrektorów pedagogiczne przyczyny niesatysfakcjonujących wyników, charakteryzują się dużą różnorodnością (zdefiniowano ponad 20 czynników w tej kategorii), co poniekąd wynikać może ze znacznej szczegółowości

w ich określaniu. Do najważniejszych przyczyn pedagogicznych, zdaniem dyrektorów należą: brak lub zbyt mała liczba egzaminatorów w szkole (16 %), brak wykwalifikowanych nauczycieli, specjalistów (10 %) oraz zła organizacja zajęć, niewłaściwy dobór metod, form, programów nauczania (9 %). Dość często wskazywano również na kwestię niedofinansowania szkoły (ponad 7 %) oraz ubogiej oferty zajęć pozalekcyjnych (7 %). Ponadto, w kilkunastu przypadkach (5 %) sygnalizowano problem niekompetencji nauczycieli oraz braku rzetelności w wykonywaniu przez nich swoich obowiązków, przejawiające się min. poprzez niesystematyczne lub niesprawiedliwe ocenianie uczniów, spóźnienia lub kłopoty z utrzymaniem dyscypliny, zwłaszcza przez młodych nauczycieli. Taka wielość czynników, poparta stosunkowo niewielką liczbą wskazań (w porównaniu do czynników niepedagogicznych), prowadzi do wniosku, iż przyczyny pedagogiczne mają raczej charakter specyficzny i wynikają z szeregu uwarunkowań, często zupełnie odmiennych dla każdej szkoły. Należy również dodać, iż zastosowane dane procentowe, odnoszą się do ogólnej liczby wszystkich wskazań, uzyskanej w wyniku sumowania lat 2004 - 2006.

W obszarze przyczyn niepedagogicznych, wyróżniono 10 kategorii, które cechują się znaczną koncentracją liczby wskazań. Za najważniejsze czynniki warunkujące niskie osiągnięcia szkolne uczniów, dyrektorzy uznali przede wszystkim zaniedbania środowiskowe (23 %), powodowane ubóstwem, niewydolnością wychowawczą rodziców oraz ich niskim wykształceniem. Kolejna istotna przyczyna, pozostająca w ścisłym związku z poprzednią, to brak współpracy rodziców ze szkołą oraz brak ich zainteresowania edukacją dzieci (22 %). Konsekwencją takiego stanu rzeczy i jednocześnie kolejnym źródłem słabych wyników są niskie aspiracje i brak motywacji uczniów do nauki (20 %). Pozostałe czynniki uzyskały już dużo mniejszą liczbę wskazań. W związku z tym, trudno oprzeć się wrażeniu, iż to właśnie trudną sytuację rodzinną uczniów, dyrektorzy postrzegają jako główną przyczynę niesatysfakcjonujących wyników sprawdzianów i egzaminów.

Dodatkowe czynniki, głównie pedagogiczne, dostrzegli w trakcie badania wizytatorzy. Najczęściej pojawiały się wśród nich: nieprawidłowości w planowaniu przez nauczycieli procesu dydaktycznego, w tym lekcji oraz w ocenianiu osiągnięć uczniów.

Warto jednocześnie dodać, iż wymienione czynniki, szczególnie niepedagogiczne, mają często charakter trwały, gdyż ta sama trudność wskazywana jest przez szkołę jako zasadnicza przez kilka kolejnych lat. Może to świadczyć z jednej strony o braku umiejętności jej przewyciężenia, z drugiej natomiast o niepodejmowaniu skutecznych działań w tym zakresie.

W trakcie badania zebrano także informacje o liczbie egzaminatorów pracujących w szkołach, gdyż, jak założono, mógł to być jeden z czynników pedagogicznych, mający wpływ na wyniki uczniów osiągane na egzaminach zewnętrznych. Tę hipotezę potwierdzili dyrektorzy szkół we wskazanych powyżej przyczynach.

LICZBA EGZAMINATORÓW W SZKOŁACH WDRAŻAJĄCYCH PROGRAMY NAPRAWCZE

(pogrubiona czcionka oznacza szkoły, które wspomagał *moderator*, natomiast znak X wskazuje na brak danych w poszczególnych kategoriach)

LP	NAZWA SZKOŁY	LICZBA EGZAMINATORÓW	% z ogółu kadry	% w części humanistycznej	% w części mat.-
REJON OLSZTYN					
1	SP w Bramce	2	16	-	-
2	SP w Orzechowie	X	X	-	-
3	SP w Ruszkowie	X	X	-	-
4	SP w Kłęczkowie	X	X	-	-
5	SP w ZS nr 2 w Narzymiu	X	X	-	-
6	SP w ZS w Garbnie	X	X	-	-
7	SP w ZS w Olszynach	1	7	-	-
8	SP w Szymanach	3	16	-	-
9	SP w Wawrochach	1	11	-	-
10	SP w Szkudaju	0	0	-	-
11	SP w Borkach Wielkich	X	X	-	-
12	SP w Kolonii	X	X	-	-
13	Gimnazjum w Stębarku	X	X	X	X
14	Gimnazjum w Sławkowie	X	X	X	X

15	Gimnazjum w ZS w Garbnie	X	X	X	X
16	Gimnazjum przy OHP w Mrągowie	5	45	9	36
17	Gimnazjum w Lipowie	X	X	X	X
18	Gimnazjum w Samborowie	X	X	X	X
19	Gimnazjum w ZS w Kozłowie	8	28	14	4
20	Gimnazjum w ZS w Rogożu	4	21	5	16
21	Gimnazjum Publiczne w	10	17	8,5	8,5
REJON ELBLĄG					
1	SP w Runowie	1	X	-	-
2	Gimnazjum w Łaniewie	4	57	28,5	28,5
3	Gimnazjum w Kiwitach	2	12,5	0	12,5
4	Gimnazjum Nr 5 w Elblągu	X	X	X	X
5	Samorządowa SP w Gromotach	0	0	-	-
6	SP 2 w Pasłęku	2	2,8	-	-
7	SP w Rychlikach	3	33	-	-
8	SP w Kwietniewie	0	0	-	-
9	Gimnazjum w Rychlikach	3	30	20	10
10	SP w Nowicy	0	0	-	-
11	SP w Zagajach	3	21	-	-
12	SP w Pakoszach	0	0	-	-
13	SP w Bartach	0	0	-	-
14	SP w Zespole Szkół w Borecznie	1	5	-	-
15	Gimnazjum w Zespole Szkół w	6	2	1	1
REJON ELK					

1	Gimnazjum w Kijewie	1	8	8	0
2	SP w ZS w Wiśniowie Elckim	X	4	-	-
3	Gimnazjum w ZS w Wiśniowie	X	10	10	0
4	Gimnazjum w Bystrym	2	17	17	0
5	Gimnazjum w Nowej Wsi Elckiej	7	40	21	19
6	Gimnazjum w ZS w Dąbrowce	0	0	0	0
7	SP w ZS w Dąbrowce	2	13	-	-
8	Gimnazjum w ZS w Stradunach	4	34	17	17
9	SP w ZS w Stradunach	3	14	-	-
10	Gimnazjum Nr 1 w Pieszku	X	16,3	0	16,3
11	Gimnazjum w ZS w Judzikach	0	0	0	0
12	SP w ZS w Judzikach	1	6	-	-
13	Gimnazjum w Miłkach	2	5	2,5	2,5
14	Gimnazjum OHP w Goldapi	0	0	0	0
15	Gimnazjum w Kowalach	X	5,5	5,5	0
16	SP w ZS w Radziejach	4	25	-	-
17	SP w Mrozach	0	0	-	-
18	SP w Kutach	1	12	-	-
19	SP w Boćwinie	0	0	-	-
20	SP w Mazurach	0	0	-	-
21	Gimnazjum w ZS Babki Oleckie	X	10	0	10
22	Gimnazjum w Białej Piskiej	X	25	12,5	12,5
23	Gimnazjum w Budrach	X	13,3	6,6	6,6
RAZEM		86	-	-	-

Zgromadzone dane wskazują, iż spośród wszystkich zbadanych szkół w 34 szkołach pracują nauczyciele egzaminatorzy. W związku z tym, iż nie we wszystkich kwestionariuszach badawczych zamieszczono precyzyjne informacje dotyczące liczby egzaminatorów, uzyskane dane nie są pełne. Pozwalają one jednak na określenie minimalnych wielkości w zakresie liczby egzaminatorów, pracujących we wszystkich badanych szkołach.

Spośród ogólnej liczby 86 egzaminatorów, zdecydowana większość pracuje w gimnazjach (co najmniej 58 zatrudnionych w 19 gimnazjach). Pozostali, w liczbie 28 egzaminatorów, pracują w 15 szkołach podstawowych. Ponadto 12 gimnazjów zatrudnia egzaminatorów zarówno w części humanistycznej jak i matematyczno – przyrodniczej, natomiast w 4 gimnazjach egzaminatorzy pracują tylko w części humanistycznej, a w pozostałych 3 gimnazjach wyłącznie w części matematyczno - przyrodniczej. Najwięcej egzaminatorów w porównaniu do liczby zatrudnionych nauczycieli pracuje w Gimnazjum w Łaniewie (57% rady pedagogicznej), następnie w Gimnazjum przy OHP w Mrągowie (45% rady pedagogicznej) i w Gimnazjum w Nowej Wsi Elckiej (40% rady pedagogicznej). W 12 szkołach nie ma nauczyciela egzaminatora.

Oceniając adekwatność celów i działań, określonych w poprawionych po recenzji programach naprawczych, do odnalezionych w szkołach przyczyn niskich wyników sprawdzianów/egzaminów, wizytatorzy stwierdzili, iż: pełną ich zgodność osiągnięto w przypadku 16 szkół (36 %), zgodność „w znacznej części” - w 27 szkołach (61%). Połowiczna zgodność cechowała programy naprawcze w 2 szkołach. Żaden program nie został oceniony w pełni negatywnie.

Wszystkie zbadane szkoły wdrażały programy naprawcze, w tym 34 szkoły (77%) – całkowicie zgodnie z harmonogramem, zaś 10 (23%) – częściowo zgodnie. Modyfikacji działań dokonano w 15 szkołach, w jednym przypadku nie wprowadzono żadnych zmian, chociaż zaistniała taka potrzeba. W pozostałych szkołach (28) nie dokonano zmian w programie, gdyż nie było takiej potrzeby.

W 43 szkołach (98%) program działań naprawczych był monitorowany , a poczynione obserwacje były analizowane: na posiedzeniach rady pedagogicznej (38 szkół), w zespołach nauczycielskich (28 szkół) czy indywidualnie przez poszczególnych nauczycieli (34 szkoły). W 1 szkole wyniki monitorowania nie były analizowane.

Według opinii wizytatorów prowadzących badanie realizacja działań naprawczych stwarzała szansę osiągnięcia celów szczegółowych programu: w pełni (8 szkół - 18%),

w znacznym stopniu (30 szkół – 68%), w połowie (5 szkół – 10%), w nieznacznym stopniu (1 szkoła)

Po zakończeniu badania wizytatorzy dokonali ogólnej oceny programu z uwzględnieniem poniższej skali.

0 - Realizacja programu nie przyniesie wyraźnej poprawy jakości kształcenia.

1 - Realizacja programu przyniesie niewielkie rezultaty (niewielką poprawę jakości kształcenia).

2 - Realizacja programu przyniesie osiągnięcie większości celów (poprawę jakości kształcenia).

3 - Realizacja programu przyniesie osiągnięcie wszystkich celów, co w znacznym stopniu poprawi jakość kształcenia i może wpłynąć na wyniki sprawdzianu/egzaminu.

Przewidywana przez wizytatorów oceniających jakość programu skuteczność działań kształtowała się następująco:

- w 32 szkołach (73%) realizacja programu miała przynieść osiągnięcie większości celów,
- w 7 szkołach (16%) realizacja programu miała przynieść niewielkie rezultaty,
- w 4 szkołach (11%) realizacja programu miała przynieść osiągnięcie wszystkich celów.

Ocena dokonana została na podstawie oglądu konstrukcji samego programu oraz procesu jego wdrażania, monitorowania i analizy realizacji w samej szkole.

W celu porównania wszystkich etapów Działania zestawiono dane, które pozwalają zaobserwować, czy istnieje zależność między jakością planowania działań naprawczych, ich wdrażaniem (po korekcie programu dokonanego w oparciu o recenzję), pomocą ze strony moderatorów oraz wyników uzyskanych przez uczniów na egzaminach zewnętrznych w roku 2007.

Uwaga: pogrubiona czcionka oznacza szkoły, które wspomagał moderator, natomiast znak X wskazuje na brak danych w poszczególnych kategoriach)

Rejon Olsztyn

LP	NAZWA SZKOŁY	OCENA PROGRAMU	OCENA REALIZACJI PROGRAMU	WYNIKI				
				2004	2005	2006	2007	(+ / -)
1	SP w Bramce	0	3	1	1	1	7	+6

2	SP w Orzechowie	0	X	2	1	3	1	-2
3	SP w Ruszkowie	0	X	3	1	1	3	+2
4	SP w Klęczkowie	2	X	3	2	2	1	-1
5	SP w ZS nr 2 w Narzymiu	0	X	2	2	1	3	+2
6	SP w ZS w Garbnie	2	X	1	1	5	1	-4
7	SP w ZS w Olszynach	0	2	3	1	1	5	+4
8	SP w Szymanach	0	2	2	1	2	3	+1
9	SP w Wawrochach	0	2	5	1	8	5	-3
10	SP w Szkudaju	3	1	2	2	1	3	+2
11	SP w Borkach Wielkich	0	X	3	1	1	1	0
12	SP w Kolonii	1	X	2	1	8	7	-1
13	Gimnazjum w Stębarku	2	X	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-2 H-3	MP-2 H-2	MP 0 H-1
14	Gimnazjum w Sławkowie	2	X	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP 0 H 0
15	Gimnazjum w ZS w Garbnie	2	X	MP-2 H-3	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-3 H-2	MP+1 H 0
16	Gimnazjum przy OHP w Mrągowie	1	1	MP-1 H-1	MP-1 H-1	MP-1 H-1	MP-1 H-1	MP 0 H 0
17	Gimnazjum w Lipowie	1	X	MP-2 H-3	MP-4 H-4	MP-2 H-2	MP-4 H-4	MP+2 H+2

18	Gimnazjum w Samborowie	0	X	MP-2 H-2	MP-3 H-2	MP-2 H-2	MP-3 H-4	MP+1 H+2
19	Gimnazjum w ZS w Kozłowie	1	1	MP-4 H-2	MP-2 H-2	MP-3 H-2	MP-4 H-3	MP+1 H+1
20	Gimnazjum w ZS w Rogożu	0	2	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-4 H-3	MP+2 H+1
21	Gimnazjum Publiczne w Dobrym Mieście	2	X	MP-3 H-3	MP-2 H-2	MP-2 H-3	MP-3 H-2	MP+1 H-1

Rejon Elbląg

LP	NAZWA SZKOŁY	OCENA PROGRAMU	OCENA REALIZACJI PROGRAMU	WYNIKI				
				2004	2005	2006	2007	(+ / -)
1	SP w Runowie	1	2	4	2	3	3	0
2	Samorządowa SP w Gromotach	0	2	3	2	1	3	+2
3	SP 2 w Pasłęku	0	2	1	3	2	4	+2
4	SP w Rychlikach	2	2	1	2	2	5	+3
5	SP w Kwietniewie	0	x	1	2	1	3	+2
6	SP w Nowicy	0	2	2	2	2	4	+2
7	SP w Zagajach	1	2	2	2	2	6	+4
8	SP w Pakoszach	0	3	3	3	1	6	+5
9	SP w Bartach	1	3	1	2	1	1	0
10	SP w Zespole Szkół w Borecznie	0	2	3	2	1	4	+3

11	Gimnazjum w Łaniewie	0	1	MP-2 H-2	MP-3 H-6	MP-2 H-3	MP-2 H-3	MP 0 H 0
12	Gimnazjum Nr 5 w Elblągu	3	X	MP-2 H-3	MP-3 H-3	MP-2 H-2	MP-3 H-2	MP+1 H 0
13	Gimnazjum w Rychlikach	0	2	H -2 MP-2	H - 2 MP- 2	H- 2 MP-2	MP-3 H-2	MP+1 H 0
14	Gimnazjum w Kiwitach	2	2	MP-4 H-2	2	MP-3 H-2	MP-4 H-3	MP+1 H+1
15	Gimnazjum w Zespole Szkół w Lipowinie	0	2	MP-3 H-2	MP-3 H-3	MP-2 H-3	MP-3 H-3	MP+1 H 0

Rejon Elk

LP	NAZWA SZKOŁY	OCENA PROGRAMU	OCENA REALIZACJI PROGRAMU	WYNIKI				
				2004	2005	2006	2007	(+ / -)
1	SP w ZS w Judzikach	0	2	1	2	1	1	0
2	SP w ZS w Wiśniowie Elckim	0	2	2	2	3	3	0
3	SP w Mrozach	0	1	2	1	1	3	+2
4	SP w Kutach	1	2	5	3	1	8	+7
5	SP w Boćwinie	3	2	3	2	1	3	+2
6	SP w ZS w Stradunach	1	2	3	5	1	2	+1
7	SP w ZS w Dąbrówce	0	2	1	1	2	2	0
8	SP w ZS w Radziejach	3	2	2	4	1	4	+3
9	SP w Mazurach	2	2	3	1	2	3	+1

10	Gimnazjum w ZS w Stradunach	1	1	MP-3 H-2	MP-3 H-3	MP-2 H-2	MP-5 H-2	MP+3 H 0
11	Gimnazjum Nr 1 w Pisz	1	2	MP-2 H-2	MP-2 H-1	MP-2 H-2	MP-3 H-2	MP+1 H 0
12	Gimnazjum w ZS w Judzikach	1	2	MP-1 H-1	MP-1 H-1	MP-4 H-5	MP-2 H-3	MP-2 H-2
13	Gimnazjum w ZS w Wiśniowie	0	2	MP-3 H-2	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-3 H-2	MP+1 H 0
14	Gimnazjum w ZS w Dąbrowce	0	1	MP-2 H-3	MP-1 H-1	MP-3 H-2	MP-2 H-2	MP-1 H 0
15	Gimnazjum w Bystrym	1	2	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-3 H-2	MP-3 H-3	MP 0 H+1
16	Gimnazjum w Nowej Wsi Etckiej	0	2	MP-3 H-2	MP-3 H-3	MP-2 H-2	MP-4 H-3	MP+2 H+1
17	Gimnazjum w Miłkach	1	2	MP-3 H-2	MP-3 H-3	MP-2 H-3	MP-4 H-2	MP+2 H-1
18	Gimnazjum OHP w Goldapi	0	2	-	MP-1 H-1	MP-1 H-1	MP-1 H-1	MP 0 H 0
19	Gimnazjum w Kowalach Oleckich	0	2	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-2 H-5	MP-3 H-6	MP+1 H+1
20	Gimnazjum w Kijewie	0	2	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-3 H-4	MP+1 H+2
21	Gimnazjum w ZS Babki Oleckie	1	3	MP-2 H-3	MP-2 H-2	MP-2 H-2	MP-6 H-7	MP+4 H+5
22	Gimnazjum w Białej Piskiej	0	2	MP-2 H-1	MP-2 H-2	MP-3 H-3	MP-3 H-3	MP 0 H 0
23	Gimnazjum w Budrach	1	2	MP-4 H-4	MP-3 H-2	MP-4 H-2	MP-5 H-4	MP+1 H+2

W szkołach, które dokonały korekty programu i otrzymały wysoką ocenę wizytatora sprawdzającego jego wdrażanie oraz były wspomagane przez moderatora, wyniki uczniów wyraźnie wzrosły. Przykładem takich szkół są: SP w Bramce, SP w Olszynach, SP w Gromotach, SP nr 2 w Pasłęku, SP w Rychlikach, SP w Pakoszach, SP w Mrozach, SP

w Radziejach, SP w Mazurach. Zanotowano także szkoły pracujące bez wspomaganie moderatora, które otrzymały bardzo niską ocenę programu przed korektą, średnią ocenę jego wdrażania, ale uzyskały wzrost wyników, np.: SP w Rogożu, SP w Nowicy, SP w Borecznie, SP w Kutach, Gimnazjum w Kijewie, Gimnazjum w Zespole Szkół w Babkach Oleckich, Gimnazjum w Budrach.

Rozpoznano także szkoły, które otrzymały średnie lub niskie oceny jakości planowania i wdrażania działań i ich wyniki pozostały na tym samym poziomie, bez względu na to czy pracowały z moderatorem czy bez. Są to szkoły: Gimnazjum w Łaniewie, Gimnazjum w białej Piskiej, Gimnazjum przy OHP w Mrągowie, SP w Borkach Wielkich, SP w Runowie, SP w Bartach, SP w ZS w Wiśniewie Ełckim. W takiej samej sytuacji były też szkoły, których wyniki wzrosły w niewielkim stopniu (o 1 stanin), np.: Gimnazjum w ZS w Kozłowie, Gimnazjum w Rychlikach, Gimnazjum w Kiwitach, Gimnazjum w ZS w Lipownie, Gimnazjum w ZS Wiśniewie Ełckim, gimnazjum nr 1 w Piszcu, Gimnazjum w Bystrym, SP i Gimnazjum w Stradunach, SP w Mazurach.

III. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Ze względu na krótki okres czasu (jeden rok szkolny) ocena Programu odnosi się w większym stopniu do samego procesu edukacyjnego i jego poprawy, niż do skuteczności podjętych działań. Trudno jest bowiem określić bezpośredni związek przyczynowo – skutkowy między interwencją Kuratora a wynikami uczniów, już po roku oddziaływania. Poprawa jakości kształcenia jest procesem, w którym osiągnięcia uczniów kształtowane są na przestrzeni wielu lat, dlatego też rzeczywiste efekty Działania można będzie ocenić najwcześniej po 3 latach pod warunkiem, że szkoły nadal będą rzetelnie pracowały nad poprawą wyników. Na tym etapie można jednak pokusić się o pierwsze wnioski z analizy i interpretacji pozyskanych danych, które zawierają się w następujących punktach:

1. W wyniku realizacji Programu Kurator Oświaty otrzymał informacje o szkołach uzyskujących niskie wyniki kształcenia, o przyczynach takiego stanu rzeczy i problemach, z którymi borykają się dyrektorzy i nauczyciele. W związku z tym można było podjąć stosowne działania w celu poprawy sytuacji, a także monitorować i ocenić ich wpływ na wyniki uczniów.
2. Wyraźną poprawę jakości działań szkół widać w zakresie analizowania wyników egzaminów i wykorzystywania ich do planowania działań naprawczych wpływających na efekty kształcenia. Trudności pojawiają się jeszcze w formułowaniu wniosków, ich

adekwatności do wyników analiz i przełożenia na planowanie kolejnych zadań do pracy. Wiele szkół ma problemy związane z precyzyjnym planowaniem zadań, głównie z prawidłowym formułowaniem celów szczegółowych, opisaniem rezultatów i wskaźników działań, powiązaniem zadań z celami i rezultatami, oceną możliwości szkoły w zrealizowaniu wielu działań w określonym czasie. Te i inne trudności w zakresie celowego planowania zadań w procesie kształcenia wskazały na jeden z czynników pedagogicznych warunkujących jakość procesu dydaktycznego.

3. Czynniki pedagogiczne, które miały wpływ na niskie osiągnięcia uczniów zostały wskazane przez dyrektorów szkół objętych Działaniem. Do najważniejszych z nich zaliczono: brak lub zbyt małą liczbę egzaminatorów w szkole, brak wykwalifikowanych nauczycieli, specjalistów, złą organizację zajęć, niewłaściwy dobór metod, form, programów nauczania, niedofinansowanie szkoły, ubogą ofertę zajęć pozalekcyjnych, niekompetencję nauczycieli oraz brak rzetelności w wykonywaniu przez nich swoich obowiązków. Wizytatorzy wskazali ponadto: nieprawidłowości w planowaniu przez nauczycieli procesu dydaktycznego oraz w ocenianiu osiągnięć edukacyjnych uczniów.
4. W obszarze przyczyn niepedagogicznych, za najważniejsze czynniki warunkujące niskie osiągnięcia szkolne uczniów, dyrektorzy uznali przede wszystkim trudną sytuację rodzinną uczniów: zaniedbania środowiskowe, powodowane ubóstwem, niewydolnością wychowawczą rodziców oraz ich niskim wykształceniem, brak współpracy rodziców ze szkołą oraz brak ich zainteresowania edukacją dzieci, niskie aspiracje i słaba motywacja uczniów do nauki, zła organizacja dowożenia.
5. Duża różnorodność czynników pedagogicznych pozwala wnioskować, iż są one w większości specyficzne i odmienne dla każdej szkoły, ponieważ wynikają z szeregu uwarunkowań, w których dana szkoła pracuje. Natomiast czynniki niepedagogiczne, mają często charakter trwały, co oznacza, iż ta sama trudność uznawana jest przez szkołę jako zasadnicza przez kilka kolejnych lat. Może to świadczyć z jednej strony o braku umiejętności jej przewyciężenia, z drugiej natomiast o niepodejmowaniu skutecznych działań.
6. Jednym z ważnym czynników pedagogicznych oddziałujących na proces dydaktyczny są kompetencje nauczycieli egzaminatorów, ich znajomość standardów wymagań egzaminacyjnych oraz umiejętność wykorzystania w procesie edukacyjnym. Potwierdzają to wskazania dyrektorów szkół oraz wyniki badań przeprowadzonych przez wizytatorów. Jednakże w związku z niepełnymi danymi odnośnie liczby

egzaminatorów pracujących w poszczególnych szkołach nie można jednoznacznie określić wpływu tego wskaźnika na wyniki uczniów.

7. Można sformułować tezę, że Działanie i jego wszystkie etapy miały pozytywny wpływ na wyniki egzaminu zewnętrznego.

Na 31 szkół podstawowych objętych działaniem wyniki sprawdzianu przeprowadzonego w 2007 r. wzrosły w 20 szkołach (65%), w tym w 15 pracujących z moderatorem. W 5 szkołach podstawowych, w tym w 4 pracujących z moderatorem, wyniki utrzymały się na tym samym poziomie (16%), co częściowo można uznać za sukces, gdyż nie wiadomo, jak ukształtowałyby się bez ingerencji Kuratora. W 6 szkołach (19%) wyniki spadły w porównaniu z rokiem poprzednim, w tym w 1, która otrzymała wsparcie moderatora. *(Analiza i ocena wyników pracy moderatorów w wytypowanych szkołach zostały przedstawione w raporcie sporządzonym przez Elżbietę Jermacz, konsultanta Warmińsko – Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie).*

W 28 gimnazjach objętych programem wyniki uczniów z egzaminu w 2007 r. kształtują się następująco:

- w 9 szkołach wzrosły wyniki w części MP i H (32%),
- w 5 szkołach wyniki w obydwu częściach utrzymały się na tym samym poziomie (18%), w tym w 2 szkołach pracujących z moderatorem,
- w 8 szkołach wzrosły wyniki w części MP, natomiast wyniki w części H pozostały na tym samym poziomie (28%), w tym w 2 szkołach pracujących z moderatorem,
- w 5 szkołach wzrosły wyniki w części MP, spadły w części H (18%),
- w 1 szkole wyniki spadły w obydwu częściach (4%)
- nie odnotowano przypadku, w którym wzrosłyby wyniki w części H a spadły w części MP.

Ogółem wyniki uczniów na egzaminie zewnętrznym w roku 2007 wzrosły w 63% szkół objętych Działaniem Kuratora Oświaty, w tym w 65% szkół podstawowych i w 61% gimnazjów. Wsparcie moderatorów otrzymało 25 szkół, w tym 21 szkół podstawowych i 4 gimnazja.

Analiza pozyskanych informacji oraz doświadczenia zdobyte w trakcie realizacji Programu wyznaczają kierunki kolejnych działań Kuratora Oświaty w celu poprawy skuteczności kształcenia w szkołach. W związku z tym w nowym roku szkolnym należy kontynuować podjęte działania po dokonaniu zmian, zarówno w fazie projektowania, jak i realizacji.

W szczególności należy:

- sformułować jeden Program Naprawczy Kuratora Oświaty dla szkół w celu poprawy skuteczności kształcenia, tak aby wytypowane szkoły mogły odpowiednio zaplanować swoje zadania naprawcze,
- powtórzyć debaty w tych gminach, w których odbyły się w poprzednim roku szkolnym w celu rozpoznania zmian po egzaminach zewnętrznych w roku 2007,
- kontynuować pracę moderatorów w tych szkołach, w których pracowali w roku szkolnym 2006/2007 (bezpłatnie lub w porozumieniu z gminą),
- objąć wspomaganie przez moderatorów szkoły, które roku szkolnym 2006/2007 realizowały programy działań naprawczych a nie uzyskały pomocy moderatorów (29 szkół – grant KO),
- zmienić/uprościć Arkusz sprawdzania przez wizytatorów wdrażania działań naprawczych w szkołach,
- rozszerzyć współpracę z OKE w Łomży w zakresie analizy i interpretacji wyników uczniów, edukacyjnej wartości dodanej i innych zadań w ramach Programu opracowanego na rok szkolny 2007/2008,
- przed sformułowaniem zaleceń do szkół zorganizować spotkania/szkolenia w zakresie działań podnoszących skuteczność kształcenia,
- uświadomić szkołom wagę wpływu czynników pedagogicznych na wyniki uczniów oraz znaczenia celowego planowania działań,
- rozpoznać możliwości przeciwdziałania czynnikom pedagogicznym i podjąć odpowiednie zadania,
- pozyskać środki finansowe na wspomaganie szkół uzyskujących niskie wyniki oraz rozszerzyć formy wsparcia,
- zorganizować debaty gminne w miejscach wyznaczonych przez tzw. białe plamy w wynikach uczniów.